

ШКОЛЬНАЯ ПРОГРАММА

І. В. Прошчанка, М. Р. Ясюкевіч, Ю. С. Шыпікава

Чалавек і свет МАЯ РАДЗІМА – БЕЛАРУСЬ

4 клас

Рабочы сшытак

Дапаможнік для вучняў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць
адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі,
з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання

2-е выданне, перагледжанае

Мінск

«Сэр-Віт»
2025

АД АЎТАРАЎ

Паважаны сябар!

Ты пачынаеш цікавае падарожжа па роднай краіне. Крыніцай ведаў табе будзе службыць вучэбны дапаможнік «Чалавек і свет. Мая Радзіма – Беларусь». Але атрыманыя веда трэба ўдасканалваць і пашыраць. Зрабіць гэта самому складана. Таму аўтары прапаноўваюць табе спытак, у які ўвайшлі пытанні і заданні, малюнкi і схемы. Працуючы па кожнай вучэбнай тэме, ты зможаш не толькі замацаваць свае веда, але і праверыць іх.

У спытку ты знойдзеш заданні, абазначаныя зорчкai «*». Яны дапамогуць табе развіць лагічнае мысленне, творчыя здольнасці і паглыбіць веда.

Жадаем табе поспехаў!

1. Беларусь – мая Радзіма

1. Падкрэслі словы, якія ў апавяданні «Беларусь – мая Радзіма» выдзелены каляровым шрыфтам.

Гісторыя, геаграфія, Радзіма, беларусы, продкі, племя, Бацькаўшчына.

2. Дапішы поўную назву нашай краіны.

Р _____ Б _____

3. Злучы паняцці з іх азначэннямі.

Гісторыя – навука, якая расказвае пра жыццё і справы нашых продкаў.

Продкі – людзі, ад якіх мы паходзім.

4. Выберы тыя сцвярджэнні, якія паўплывалі на ўзнікненне назвы нашай дзяржавы.

- ☐ Белы колер – сімвал свабоднага жыцця.
- ☐ Белы колер льняной вопраткі і светлыя валасы нашых жыхароў.
- ☐ Беластволыя бярозы.
- ☐ Снежныя завеі.

5. Адзнач правільныя адказы.

- Для чаго трэба ведаць гісторыю сваёй краіны?

- ☐ Каб зразумець, як жылі людзі ў мінулым.
- ☐ Каб ведаць, чым займаліся нашы продкі.
- ☐ Каб ведаць пра сучаснае геаграфічнае становішча.
- ☐ Каб ведаць гістарычныя месцы.

4. На малюнку адлюстраваны асноўныя заняткі нашых продкаў. Запішы іх.

- _____
- _____
- _____
- _____

5. Злучы паміж сабой словы з левага і правага слупкоў.

• З дапамогай чаго палявалі нашы продкі і чым апрацоўвалі глебу?

Паляванне

Земляробства

саха

лук

серп

кап'ё

11. Усяслаў Чарадзеі

1. Па тлумачэннях запішы азначэнні.

- Асабістае войска князя – _____
- Кіраўнік княства – _____
- Галоўная царква горада – _____

2. Падкрэслі ў дужках патрэбнае.

У горадзе Полацку ў (11, 12, 13) стагоддзі правіў князь Усяслаў. Пазвалі Усяслава (Дабрадзеем, Златавустам, Чарадзеем). Яму было (14, 15, 16) гадоў, калі ён пачаў збіраць сваю дружыну. Да ўзбраення дружынніка полацкага князя не адносіцца (кальчуга, шлем, кап'ё, сякера, пісталет, лук, шчыт, меч, булава).

3. Злучы партрэты гістарычных дзеячаў з іх імёнамі.

Усяслаў Чарадзеі

Кірыла Тураўскі

Яраслаў Мудры

16–18. Адкуль пайшлі назвы нашых гарадоў

1. Суаднясі назвы гарадоў і даты іх заснавання.

Тураў

980 г.

Мінск

862 г.

Полацк

1067г.

Віцебск

974 г.

2. Злучы выяву герба з назвай адпаведнага горада.

Полацк

Мінск

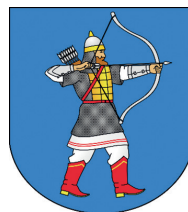
Тураў

Гомель

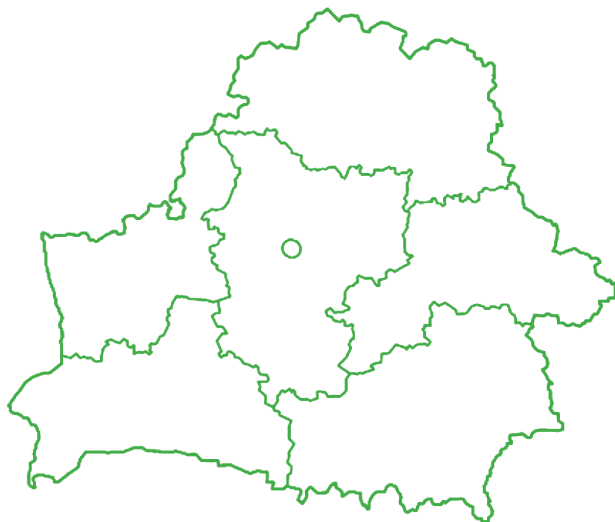

Віцебск

Гродна

4. Адзнач на картасхеме гарады, у якіх ёсць помнік Францыску Скарыне.

5. Запішы адказы.

- Чым праславіўся Сымон Будны? _____

_____ .

- У якім годзе Сымон Будны надрукаваў першую кнігу аб хрысціянскай веры? _____ .

- У якім горадзе стаіць помнік Сымону Буднаму? _____

_____ .

6*. Паразважай і адкажы на пытанне.

- Якое значэнне мела кнігадрукаванне для развіцця культуры? _____

_____

_____

21. У краіне майстроў і творцаў

1. Адзнач гарады, у якіх існавалі майстэрні па вырабе паясоў.

☐ Нясвіж;

☐ Слуцк;

☐ Полацк;

☐ Мінск.

2. Запоўні табліцу.

Малюнак вырабу	Назва вырабу	Матэрыял вырабу

Ад аўтараў	3
1. Беларусь – мая Радзіма	4
2. Мы і нашы суседзі	5
<i>Правер сябе</i>	7
3. Наша Радзіма на гістарычнай карце	8
4. Стужка часу	9
5. Нашы продкі	10
6. Зямля блакітных рэк і азёр	13
<i>Правер сябе</i>	14
7. Маўклівыя сведкі мінуўшчыны	15
8. Як да нас прыйшла кніга	17
<i>Правер сябе</i>	19
9. Князёўна з трыма імёнамі	20
10. Сын Рагнеды – Яраслаў Мудры	21
<i>Правер сябе</i>	23
11. Усяслаў Чарадзеі	24
12. Ефрасіння Полацкая	25
<i>Правер сябе</i>	27
13. У што верылі нашы продкі	28
14. У абарону сваёй зямлі	29
<i>Правер сябе</i>	31
15. Пад сценамі старажытных замкаў	32
<i>Правер сябе</i>	33
16–18. Адкуль пайшлі назвы нашых гарадоў	34
19. Па якіх законах жылі нашы продкі	36
<i>Правер сябе</i>	38
20. Пачынальнік кнігадрукавання	40

21. У краіне майстроў і творцаў	42
<i>Правер сябе</i>	44
22. Ад батлейкі – да паланэза	45
23. Песняры роднай мовы і Бацькаўшчыны	47
<i>Правер сябе</i>	49
24. Будаўніцтва новага жыцця	50
25, 26. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны	51
<i>Правер сябе</i>	54
27. Багацце нашай краіны	55
28. Тут мінуўшчына з сучаснасцю сышліся	56
<i>Правер сябе</i>	58
29, 30. Мінск – сталіца нашай краіны	59
31. Сучасная Беларусь	60
<i>Правер сябе</i>	62
32. Сцяг беларускай дзяржавы	63
33. Дзяржаўныя герб і гімн	65
<i>Правер сябе</i>	66
Адказы да сінквейнаў	67
Літаратура	69